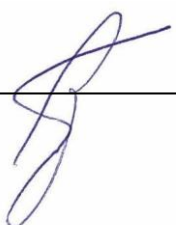

Ecologische beoordeling bestemmingsplan Leeuwarden – Nylân

Opdrachtgever	Gemeente Leeuwarden
Referentie	Stoker, O. 2015. Ecologische beoordeling bestemmingsplan Leeuwarden – Nylân. A&W-notitie 2546. Altenburg & Wymenga bv, Feanwâlden.
Projectcode	2546nlp
Status	Definitief
Datum	1 maart 2016
Projectleider	O. Stoker
Autorisatie	Goedgekeurd, R. Strijkstra

Inhoud

1. Inleiding
2. Omschrijving bestemmingsplangebied
3. Gebiedsbescherming en beoordeling
4. Soortbescherming en beoordeling
5. Conclusies
6. Literatuur

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Suderwei 2
Postbus 32, 9269 ZR Feanwâlden
tel. 0511 – 474764
email: info@altwym.nl
website: www.altwym.nl

Foto's 1 t/m 8 (A&W 2016). Impressie van het bestemmingsplangebied.

1. Inleiding

De gemeente Leeuwarden is voornemens om het bestemmingsplan Leeuwarden – Nylân te actualiseren. Het nieuwe bestemmingsplan is conserverend van aard.

Voor een nieuw bestemmingsplan is een ecologische beoordeling nodig, waarbij de activiteiten binnen de regels van dat bestemmingsplan zijn beoordeeld volgens de daarvoor geldende richtlijnen ten aanzien van natuur. Dit zijn de Natuurbeschermingswet, het Natuurnetwerk Nederland, de Flora- en faunawet en eventuele andere vormen van regelgeving ten aanzien van natuurbescherming. De ecologische beoordeling is opgenomen in deze rapportage.

Deze notitie bevat een beknopte beschrijving van de ecologische waarden binnen de grenzen van het nieuwe bestemmingsplan. Daarbij is gebruik gemaakt van de informatie uit de Ecologische Basiskaart van de gemeente Leeuwarden (Biezenaar & Miedema 2011). Ook is gebruik gemaakt van een ecologisch onderzoek dat is uitgevoerd in het kader van de sloop van een aantal woningen in Nylân (Greve 2013). Daarnaast zijn door ons bureau overige informatiebronnen geraadpleegd (recente verspreidingsatlassen en websites). Op 9 februari 2016 is tevens een veldbezoek uitgevoerd in het bestemmingsplangebied waarbij is gelet op de mogelijkheden voor beschermde natuurwaarden (zie foto 1 t/m 8). In de rapportage is aandacht voor mogelijke knelpunten met ecologische wet- en regelgeving die op kunnen treden bij activiteiten binnen de regels van het nieuwe bestemmingsplan.

Wijziging wetgeving natuur

Naar verwachting treedt per 1 januari 2017 de Wet Natuurbescherming in werking. Deze nieuwe wet vervangt de huidige Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet en Boswet. In deze ecologische beoordeling is uitgegaan van het beoordelingskader volgens de vigerende wet- en regelgeving, dus nog niet volgens de nieuwe wetgeving. Uitgegaan van de huidige informatie, is de kans klein dat er aanpassingen nodig zijn van de conclusies van deze ecologische beoordeling nadat de Wet Natuurbescherming in werking is getreden.

Overige aspecten

- Altenburg & Wymenga presenteert in deze notitie de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde.
- Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.
- Altenburg & Wymenga is lid van het Netwerk Groene Bureaus en handelt volgens de richtlijnen die door deze brancheorganisatie zijn opgesteld.
- Inventarisatiegegevens hebben een beperkte geldigheidsduur. Die periode is vijf jaar voor soorten die volgens de Flora- en faunawet licht en middelzwaar beschermd zijn. Voor zwaar beschermde soorten geldt een periode van drie jaar.

2. Omschrijving bestemmingsplangebied

Het bestemmingsplangebied ligt aan de zuidwestkant van Leeuwarden. Het omvat de Leeuwarder wijk Nylân. Het plangebied wordt aan de westkant begrensd door de spoorlijn Leeuwarden – Stavoren. De noordelijke grens bestaat uit het Stephensonviaduct en de Julianalaan. De oostgrens bestaat uit de Overijsselselaan. Aan de zuidkant wordt het plangebied begrensd door het Van Harinxmakanaal.

Het bestemmingsplangebied bestaat voor het grootste deel uit bebouwing en infrastructuur. Het overige deel van het bestemmingsplangebied bestaat uit tuinen, plantsoenen, vijvers, sloten en sportvelden (zie foto's 1 t/m 8).

3. Gebiedsbescherming en beoordeling

Binnen Nederland zijn gebieden aangewezen die omwille van hun natuurwaarden zijn beschermd. Dit zijn Natura 2000-gebieden, gebieden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en gebieden die zijn aangewezen volgens overige vormen van regelgeving (zoals ganzenfoerageergebied, gebied voor weidevogels en gebied dat door de gemeente in een bestemmingsplan is aangewezen als natuur).

3.1 Natura 2000-gebied

Het bestemmingsplangebied maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden zijn de 'Groote Wielen' en de 'Alde Feanen'. Deze gebieden liggen op respectievelijk 5 en 8 km van het bestemmingsplangebied. Overige Natura 2000-gebieden liggen op aanzienlijk grotere afstanden en zijn daardoor niet relevant voor deze ecologische beoordeling.

De bovengenoemde Natura 2000-gebieden zijn aangewezen voor verscheidene habitattypen (vegetatietypen) en soorten, waarvoor in het ontwerpbesluit instandhoudingsdoelen zijn opgesteld. Dit betreft voor beide gebieden bepaalde Habitattypen (vegetatietypen), Noordse woelmuis, Bittervoorn, Meervleermuis, steltlopers, ganzen en eenden. Daarnaast is de 'Alde Feanen' aangewezen voor Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad.

Omdat de Natuurbeschermingswet 1998 bepaalt dat alle projecten en handelingen moeten worden getoetst of zij negatieve effecten kunnen hebben op Natura 2000-gebieden, is in dit hoofdstuk de zogenaamde 'Voortoets' uitgevoerd. Hierin is bepaald welke aangewezen natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden 'Groote Wielen' en de 'Alde Feanen' mogelijk negatieve effecten ondervinden door ruimtelijke ontwikkelingen die uitvoerbaar zijn binnen het nieuwe bestemmingsplan.

Een activiteit die buiten een Natura 2000-gebied plaatsvindt, kan op twee manieren invloed hebben op de aangewezen natuurwaarden van het Natura 2000-gebied. Als eerste kan vanuit het plangebied verstoring optreden die tot binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied reikt (zoals geluidsverstoring en emissie van stoffen). Ten tweede kunnen aangewezen soorten die mobiel zijn (zoals vogels en vleermuizen) ook buiten het Natura 2000-gebied voorkomen en

daar door een activiteit worden verstoord. In beide gevallen kan dan sprake zijn van een conflict met de Natuurbeschermingswet.

De Voortoets

De afstand tussen het bestemmingsplangebied en de Natura 2000-gebieden 'Groote Wielen' en de 'Alde Feanen' is relatief groot. Daardoor zullen ingrepen binnen het plangebied niet tot effecten leiden ten aanzien van de aangewezen natuurwaarden die zich alleen binnen de grenzen van deze Natura 2000-gebieden bevinden.

De ganzensoorten en Smient die zijn aangewezen als niet-broedvogels, slapen binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied en foerageren gedurende het winterhalfjaar op de agrarische percelen in de omgeving ervan. Het bestemmingsplangebied maakt deel uit van de bebouwde kom van Leeuwarden. Binnen dit gebied zijn geen agrarische percelen aanwezig. Bovendien zijn er door mogelijk toekomstige ontwikkelingen binnen het bestemmingsplangebied geen negatieve effecten te verwachten op foerageergebied van aangewezen wintervogels in de omgeving van het plangebied. Het is daarom uit te sluiten dat er een ecologische relatie is tussen het bestemmingsplangebied en de aangewezen ganzensoorten en Smient. Om die reden veroorzaakt het nieuwe bestemmingsplan geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van deze aangewezen natuurwaarden.

Een andere mobiele soort die is aangewezen voor beide Natura 2000-gebieden is de Meervleermuis. Deze soort foerageert in de Natura 2000-gebieden en heeft zijn verblijfplaatsen in gebouwen buiten de begrenzing van deze gebieden. De Meervleermuis legt tussen de verblijfplaats en het foerageergebied afstanden tot 15 km af. Het is daarom niet uit te sluiten dat er een ecologische relatie bestaat tussen eventuele verblijfplaatsen binnen het plangebied en het foerageergebied binnen de Groote Wielen en de Alde Feanen. Ook kunnen (delen van) vliegroutes aanwezig zijn en kan het plangebied deel uitmaken van foerageergebied van Meervleermuis. Het Van Harinxmakanaal dat aan de zuidgrens van het plangebied ligt, is hier zeer geschikt voor.

Verblijfplaatsen van Meervleermuis

Binnen en nabij het bestemmingsplangebied kunnen kraam- en/of zomerverblijfplaatsen van Meervleermuis aanwezig zijn, zoals in spouwmuren van woningen. Bij ingrijpende werkzaamheden aan dergelijke gebouwen en/of door een toename van het gebruik van straat- en gevelverlichting kunnen deze verblijfplaatsen ongeschikt worden, waardoor een negatief effect ontstaat op de populatie en dus sprake kan zijn van een conflict met de Natuurbeschermingswet. Om die reden dienen gebouwen voorafgaand aan dergelijke activiteiten worden onderzocht op aanwezigheid van verblijfplaatsen van Meervleermuis. Het kan daarna nodig zijn om vervolgstappen te nemen, zoals een vergunningsaanvraag volgens de Natuurbeschermingswet en het toepassen van voldoende mitigerende en compenserende maatregelen.

Vliegroutes en foerageergebied van Meervleermuis

Een (bouw)project kan verstoring veroorzaken van vliegroutes binnen het plangebied, die voor Meervleermuizen een verbinding vormen tussen verblijfplaatsen in gebouwen (binnen of buiten het plangebied) en het Natura 2000-gebied. Bij verstoring van dergelijke vliegroutes ontstaat een negatief effect op de populatie en dus een conflict met de Natuurbeschermingswet. Vliegroutes van Meervleermuizen kunnen onder andere worden verstoord door het ontstaan

van onderbrekingen (zoals dat optreedt door het dempen van watergangen) en/of door verstoring door licht (zoals door het gebruik van extra verlichting onder bruggen en andere buitenlampen). Vliegroutes van Meervleermuis kunnen eveneens een functie hebben als een deel van het foerageergebied van deze soort.

Binnen en nabij het bestemmingsplangebied kunnen vliegroutes en foerageergebied van Meervleermuis aanwezig zijn boven het Van Harinxmakanaal (en eventueel boven andere waterlichamen, langs bomenrijen en tuinen).

Bij plannen en activiteiten dient daarom van tevoren te worden bepaald of er sprake kan zijn van negatieve effecten ten aanzien van eventueel aanwezige vliegroutes en foerageergebied van Meervleermuis. Daarna kunnen reeds op voorhand voldoende mitigerende maatregelen (zie hieronder) worden toegepast om negatieve effecten te voorkomen. In dat geval is er geen vleermuisonderzoek naar deze soort nodig. Wanneer ondanks mitigerende maatregelen toch negatieve effecten kunnen ontstaan, is vleermuisonderzoek nodig om te bepalen of Meervleermuis de genoemde watergangen gebruikt. Eventueel zijn daarna vervolgstappen nodig, zoals een vergunningaanvraag volgens de Natuurbeschermingswet.

Mitigerende maatregelen

De mitigerende maatregelen die hier van belang zijn, moeten voorkomen dat het genoemde water minder geschikt wordt voor (eventueel aanwezige) Meervleermuizen. Dat betekent dat extra lichtverstoring dient te worden vermeden, wat het eenvoudigst is door af te zien van plaatsing daarvan. Wanneer toch extra lampen worden geplaatst, moet worden voorkomen dat het licht daarvan over het wateroppervlak straalt. Meervleermuizen moeten het wateroppervlak vliegend kunnen blijven volgen, waardoor voorkomen moet worden dat op het water extra constructies worden aangebracht en onderdoorgangen van bruggen geblokkeerd worden.

Conclusie van de Voortoets

- Bij versturende werkzaamheden aan gebouwen dient te worden onderzocht of daardoor verblijfplaatsen van Meervleermuizen worden aangetast en of daardoor vervolgstappen nodig zijn, zoals een vergunningsaanvraag volgens de Natuurbeschermingswet.
- Bij werkzaamheden en/of extra lichtbronnen nabij het Van Harinxmakanaal of andere waterlichamen, dient te worden voorkomen dat eventueel aanwezige vliegroutes of foerageergebied van Meervleermuis worden aangetast. In deze paragraaf is beschreven welke maatregelen daarbij van belang zijn. Wanneer daar niet aan wordt voldaan, is veldonderzoek noodzakelijk naar de aanwezigheid van vliegroutes of foerageergebied van deze soort. Daarna moet worden bepaald of vervolgstappen nodig zijn, zoals een vergunningsaanvraag volgens de Natuurbeschermingswet.
- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de overige aangewezen natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden 'Groote Wielen' en de 'Alde Feanen'.

3.2 Natuurnetwerk Nederland

Het bestemmingsplan maakt geen deel uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen de Ecologische Hoofdstructuur). Dergelijke gebieden liggen op een afstand vanaf 3 km van het bestemmingsplangebied.

De bescherming van de NNN is tweeledig. Het eerste uitgangspunt is dat er geen verlies van oppervlakte mag plaatsvinden. Daarnaast mogen ingrepen in de nabijheid van de NNN geen negatieve effecten veroorzaken op de wezenlijke waarden van NNN-gebied. Deze wezenlijke waarden hebben veelal betrekking op de aanwezige natuurwaarden, maar aspecten als rust, openheid en duisternis vallen hier ook onder.

Door eventuele ontwikkelingen in het bestemmingsplangebied gaat er geen oppervlakte van NNN-gebied verloren. Ook zijn door de ligging en de relatief grote afstand van het plangebied ten opzichte van NNN-gebieden in de omgeving geen negatieve effecten te verwachten op de wezenlijke waarden daarvan. De conclusie van de beoordeling is derhalve, dat de ingrepen binnen het bestemmingsplangebied geen conflict veroorzaken met de betreffende regelgeving.

3.3 Overige vormen van gebiedsbescherming

Het bestemmingsplangebied maakt geen deel uit van overige wet- en regelgeving ten aanzien van natuurgebieden (ganzenfoerageergebied of gebieden van openheid en rust voor weidevogels). Daardoor kan worden uitgesloten dat de beoogde ingrepen binnen het bestemmingsplangebied invloed zullen hebben op gebieden die door de provincie zijn aangewezen voor botanische waarden, weidevogels en/of foeragerende ganzen. De conclusie van de beoordeling is derhalve, dat de ingrepen binnen het bestemmingsplangebied geen conflict veroorzaakt met de regelgeving ten aanzien van gebieden met dergelijke vormen van gebiedsbescherming.

4. Soortbescherming en beoordeling

Soortbescherming is in Nederland vastgelegd in de Flora- en faunawet, waaraan drie lijsten met soorten en hun beschermingsregime zijn gekoppeld (licht beschermde, middelzwaar beschermde en zwaar beschermde soorten). Vogels vormen een aparte beschermingscategorie.

Hieronder is per soortgroep besproken welke wettelijk beschermde soorten mogelijk gebruikmaken van het bestemmingsplangebied. Naast de resultaten van het veldbezoek aan het plangebied, zijn gegevens ontleend van de Ecologische Basiskaart gemeente Leeuwarden (Biezenaar & Miedema 2011), De Boer *et al.* 2014, De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Timmermans *et al.* 2004, Bos *et al.* 2006, EIS *et al.* 2007, Bouwman *et al.* 2008 (betreffende ongewervelde diersoorten), Delft *et al.* 2014 en de websites van RAVON (betreffende amfibieën en reptielen), Melis & Koopmans 2015 (informatie over vissen), Blokland & Prescher 2015 (vleermuisverblijfplaatsen) en Melis 2012 (betreffende zoogdieren).

4.1 Planten

Binnen het bestemmingsplangebied is het grootste deel van de begroeiing aangeplant en er is nauwelijks of geen gelegenheid voor natuurlijk gevormde vegetaties. Hierdoor en door het reguliere onderhoud van de groenvoorzieningen, kan worden aangenomen dat binnen het plangebied geen andere beschermde plantensoorten voorkomen. Eventuele toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen binnen de kaders van het nieuwe bestemmingsplan veroorzaken daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van beschermde plantensoorten.

4.2 Ongewervelde diersoorten

De wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten die in Nederland voorkomen, zoals bepaalde soorten dagvlinders, libellen en waterorganismen, stellen zeer specifieke eisen aan hun leefgebied, die vaak alleen te vinden zijn in natuurgebieden. Gezien het ontbreken van dergelijke ecologische randvoorwaarden in het plangebied en de geraadpleegde verspreidingsgegevens (De Boer *et al.* 2014, De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Timmermans *et al.* 2004, Bos *et al.* 2006, EIS *et al.* 2007, Bouwman *et al.* 2008), worden hier geen wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten verwacht.

4.3 Vissen

In de omgeving van het bestemmingsplangebied zijn waarnemingen bekend van de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en de zwaar beschermde Bittervoorn (Melis & Koopmans 2015). In het bestemmingsplangebied is oppervlaktewater aanwezig dat mogelijk deel uitmaakt van het leefgebied van de bovengenoemde soorten. Andere beschermde vissoorten worden niet binnen het plangebied verwacht, omdat de aanwezige biotopen niet voldoen aan de habitateisen van deze soorten.

Indien ruimtelijke ingrepen in het plangebied plaatsvinden aan oppervlaktewater, ontstaan mogelijk negatieve effecten op het leefgebied van de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en/of de zwaar beschermde Bittervoorn. In dat geval ontstaat een conflict met de Flora- en faunawet. Voorafgaand aan dergelijke ruimtelijke ingrepen dient daarom te worden vastgesteld of de genoemde vissoorten aanwezig zijn.

In het geval dat Bittervoorn wordt aangetroffen, dient voor de ingreep een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Er wordt van uitgegaan dat een dergelijke ontheffing verleenbaar is. Bij aanwezigheid van Kleine modderkruiper kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd volgens een door het ministerie van EZ relevante en goedgekeurde gedragscode. In dat geval is ten aanzien van die soort geen ontheffing nodig.

4.4 Amfibieën

In de directe omgeving van het bestemmingsplangebied komt alleen een aantal licht beschermde soorten voor, zoals Gewone pad, Bruine kikker, Meerkikker en Kleine watersalamander. De waterpartijen in het plangebied kunnen eventueel geschikt zijn voor deze soorten, waardoor deze ook binnen het plangebied aanwezig (kunnen) zijn. Er worden geen middelzwaar- of zwaar beschermde amfibieënsoorten in het plangebied verwacht. De

verspreidingsgegevens laten zien dat dergelijke soorten hier niet voorkomen en het bestemmingsplangebied voldoet niet aan de habitateisen van deze soorten.

Voor de licht beschermde amfibieënsoorten geldt bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Behalve de Zorgplicht, zijn ten aanzien van deze soorten geen overige maatregelen voorgeschreven om negatieve effecten te beperken. Eventuele toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen binnen de kaders van het nieuwe bestemmingsplan veroorzaken daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van beschermde amfibieënsoorten.

4.5 Reptielen

Gezien de aard van de binnen het bestemmingsplangebied beschikbare biotopen is dit gebied ongeschikt als leefgebied voor reptielen. Mede in overeenstemming met de verspreidingsgegevens worden hier geen reptielen verwacht. Eventuele toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen binnen de kaders van het nieuwe bestemmingsplan veroorzaken daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van reptielen.

4.6 Vogels

In het bestemmingsplangebied is opgaande begroeiing van bomen en struiken aanwezig. Daardoor zullen hier broedende vogels van stad en park kunnen voorkomen, zoals Merel, Vink, mezen, Heggenmus, Winterkoning en Roodborst. In dit stedelijk gebied kunnen ook soorten tot broeden komen in of aan huizen, zoals Huiswaluw, Huismus en Gierzwaluw. Of kunnen vogelsoorten nestkolonies in bomen vormen (Roeken). In de oeervegetatie van watergangen kunnen soorten als Wilde eend, Waterhoen, Meerkoet en Fuut tot broeden komen.

In het plangebied is veel gelegenheid voor broedende vogels. Bij ruimtelijke ontwikkelingen in het plangebied moet volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is, dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. De meest zekere optie is het plannen van de werkzaamheden buiten het broedseizoen. Er kan eventueel vooraf aan het broedseizoen worden gestart met de werkzaamheden, waardoor broedpogingen in het werkgebied achterwege zullen blijven door de verstoring die daarvan uitgaat. Ook kunnen vooraf aan het broedseizoen eventueel geschikte broedplaatsen worden verwijderd. Broedgevallen dienen verder te worden voorkomen door geen geschikte plaatsen voor nesten te laten ontstaan, door bijvoorbeeld zandhopen en kap- en snoeihout niet dagenlang te laten liggen. Mochten er toch vogels tot broeden komen die door de werkzaamheden kunnen worden verstoord, dan ontstaat er een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de verstorende werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode van de betreffende soort(en).

Vogelsoorten met jaarrond beschermde nestplaatsen

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten, die indicatief is en niet uitputtend.

Soorten die op deze lijst staan kunnen nestplaatsen en/of vaste rust- en verblijfplaatsen (roestplaatsen) hebben binnen het bestemmingsplangebied, zoals Huismus, Gierzwaluw, Roek en Ransuil. Huismussen kunnen nestplaatsen bezetten onder dakpannen. Gierzwaluwen gebruiken vaak nestplaatsen onder de pannen van relatief steile daken en onder dakranden. In de bomen kunnen nestplaatsen van Roeken of roestplaatsen van Ransuil aanwezig zijn.

Het is noodzakelijk om voorafgaand aan versturende werkzaamheden te laten onderzoeken of er sprake kan zijn negatieve effecten ten aanzien van jaarrond beschermde nestplaatsen of vaste rust- en verblijfplaatsen (inclusief roestplaatsen van uilen). Indien dergelijke plaatsen en/of de functionele leefomgeving daarvan door ruimtelijke ingrepen ongeschikt worden, ontstaat een conflict met de Flora- en faunawet en is een ontheffing nodig. Er moet tevens door een deskundige een 'omgevingscheck' worden uitgevoerd om te bepalen of er voldoende gelegenheid voor de soort is om zelfstandig een vervangende nestplaats in de omgeving te vinden. Indien dit niet het geval is, moet in voldoende mate worden gezorgd voor een vervangende nestgelegenheid. In de Soortenstandaards die het ministerie heeft vervaardigd (zoals voor Huismus, Gierzwaluw en Roek), is beschreven welke mitigerende en compenserende maatregelen van belang zijn. Het kan nodig zijn om alternatieve nestplaatsen reeds een jaar voorafgaand aan de ingrepen gereed te hebben, zoals voor Gierzwaluw.

Samenvattend

- Ten aanzien van de meeste vogelsoorten binnen en nabij het plangebied veroorzaken activiteiten binnen de kaders van het nieuwe bestemmingsplan geen conflict met de Flora- en faunawet, mits verstoring van broedende vogels en hun nesten wordt voorkomen. Hierboven is beschreven hoe aan die voorwaarde kan worden voldaan.
- Wanneer ingrijpende werkzaamheden aan gebouwen plaatsvinden of bomen worden gekapt, dient met veldonderzoek te worden bepaald of daardoor jaarrond beschermde nestplaatsen of vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels worden verstoord (zoals Huismus, Gierzwaluw, Ransuil en/of Roek). Bovendien is een omgevingscheck nodig om te bepalen of in de omgeving voldoende alternatieve nestplaatsen van die soort(en) aanwezig zijn. In veel gevallen is een ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet nodig. Er dient rekening te worden gehouden met mitigerende maatregelen en tijdig uit te voeren compensatiemaatregelen, zoals dat is beschreven in de Soortenstandaard van de betreffende soorten.

4.7 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd door de Flora- en faunawet en zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Hierdoor gelden voor deze soorten striktere beoordelingscriteria bij ontheffingsaanvragen dan bij soorten die niet zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Vanwege deze specifieke aandacht wordt aan

vleermuizen een aparte paragraaf besteed, de overige zoogdiersoorten zijn beschreven in § 4.8.

Er zijn volgens de verspreidingsgegevens tien verschillende vleermuissoorten in de gemeente Leeuwarden waargenomen. Deze zijn: Gewone baardvleermuis, Franjestaart, Watervleermuis, Meervleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Tweekleurige vleermuis, Rosse vleermuis en Gewone grootoorvleermuis. Een aantal van deze soorten kan het plangebied gebruiken als deel van hun leefgebied. Het gaat om Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Meervleermuis en Watervleermuis. De overige vleermuissoorten worden niet in het bestemmingsplangebied verwacht, omdat de omgeving niet aan de habitateisen van deze soorten voldoet.

Voor vleermuizen zijn drie elementen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit ervan. Deze zijn: verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden. Het bestemmingsplangebied kan ten aanzien van deze drie elementen van belang zijn voor bovengenoemde soorten. Omdat vleermuizen gevoelig zijn voor lichtverstoring, kunnen plaatselijke omstandigheden ten aanzien van kunstlicht (zoals van openbare verlichting) sterk van invloed zijn op de kwaliteit van het leefgebied binnen de bebouwde kom.

Verblijfplaatsen

In de zomerperiode hebben vleermuizen in Nederland hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en (oude) bomen. Tijdens de winter verblijven zij onder andere in gebouwen, bomen, bunkers en kelders. De vleermuissoorten die meestal verblijfplaatsen in gebouwen gebruiken, zijn Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Meervleermuis. De Rosse vleermuis is een soort die boomholten als verblijfplaats gebruikt. Ruige dwergvleermuis en de Watervleermuis hebben hun verblijfplaatsen in (kerk)gebouwen als in bomen.

In het bestemmingsplangebied staan enkele oude bomen die in principe geschikt zijn voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Het zal dan gaan om eventuele zomerverblijfplaats(en) en/of baltsverblijfplaatsen van de Ruige- of Gewone dwergvleermuis. Verblijfplaatsen van andere boombewonende vleermuissoorten worden niet in het plangebied verwacht.

Er zijn in gebouwen binnen en nabij het bestemmingsplangebied veel potentieel geschikte locaties voor vleermuisverblijfplaatsen aanwezig, zoals in spouwmuren en onder daken van woningen. Het kan dan gaan om verblijfplaatsen van kraam-, zomer-, paar- en winterverblijfplaatsen van Gewone en Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Meervleermuis.

Door de afbraak van gebouwen, de kap van bomen en/of door andere vormen van verstoring (zoals lichtverstoring) ontstaat een conflict met de Flora- en faunawet wanneer verblijfplaatsen van vleermuizen daardoor worden benadeeld. Wanneer mogelijk vleermuisverblijfplaatsen in het geding zijn, is onderzoek naar de aanwezigheid van deze verblijfplaatsen noodzakelijk.

Foeragegebied

De bovengenoemde vleermuissoorten foerageren in verschillende jachtbiotopen. Binnen het bestemmingsplangebied is geschikt biotoop beschikbaar voor een aantal soorten. De Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger foerageren vaak nabij de bebouwing. Boven de watergangen in het bestemmingsplangebied kunnen Watervleermuis en eventueel

Meervleermuis foerageren. Het Van Harinxmakanaal dat de zuidgrens vormt, is zeer geschikt als foerageergebied voor de Meervleermuis.

In veel gevallen treedt bij ruimtelijke ontwikkeling geen substantiële aantasting van bestaand foerageergebied op, omdat de meeste vleermuizen die boven land foerageren een uitgebreid foerageergebied hebben en de oppervlakte van de locatie waar de ingreep plaatsvindt, in verhouding daarmee (zeer) klein is. Dit geldt ook ten aanzien van activiteiten binnen de regels van het nieuwe bestemmingsplan.

De watergangen en waterplassen maken mogelijk deel uit van het foerageergebied van Watervleermuis en eventueel Meervleermuis. Bij aantasting van deze elementen (bijvoorbeeld door een toename van de lichtverstoring) verdwijnt mogelijk een deel van dit foerageergebied, waardoor de functionaliteit van de in de omgeving aanwezige verblijfplaatsen ten aanzien van foerageergebied in het geding kan komen. Wanneer daar sprake van kan zijn, is veldonderzoek nodig om te kunnen bepalen of de betreffende ingreep een conflict veroorzaakt met de Flora- en faunawet ten aanzien van foerageergebied van deze soorten.

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaatsen en foerageergebied maken de meeste vleermuizen om zich te oriënteren gebruik van vaste vliegroutes langs lijnvormige structuren, zoals lanen, boomsingels en (oever van) sloten en andere waterpartijen. Meervleermuis en Watervleermuis gebruiken vooral vliegroutes die boven (brede) wateren liggen. De overige soorten vliegen vooral langs bomenrijen en bosranden. De soorten daarvan die binnen de bebouwde kom voorkomen, kunnen vliegroutes gebruiken die binnen het stratenpatroon en/of door tuinen liggen.

Binnen en in de omgeving van het bestemmingplangebied zijn lijnvormige doorgaande landschapselementen aanwezig, vooral dankzij het stratenpatroon, tuinen, openbaar groen en watergangen. Waar de (straat)verlichting dat toelaat, kunnen daardoor binnen het gebied (delen van) vliegroutes van vleermuizen aanwezig zijn van de soorten die binnen de gemeente Leeuwarden kunnen voorkomen. De watergangen (waaronder het Van Harinxmakanaal) kunnen vliegroutes vormen voor Meervleermuis en Watervleermuis (zie ook paragraaf 3.1).

Ruimtelijke ingrepen binnen de regels van het nieuwe bestemmingsplan zullen geen conflict met de Flora- en faunawet te veroorzaken ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen, wanneer deze routes niet worden aangetast. In paragraaf 3.1 is beschreven hoe in het kader van de Natuurbeschermingswet dient te worden omgegaan met vliegroutes van Meervleermuis boven de watergangen binnen het bestemmingsplangebied. Deze aanpak geldt tevens bij toepassing van de Flora- en faunawet ten aanzien van deze soort. Watervleermuis maakt op een vergelijkbare wijze gebruik van deze vliegroutes, dus de genoemde aanpak geldt ook voor deze soort.

Wanneer de mogelijk aanwezige vliegroutes van Meervleermuis en Watervleermuis boven de watergangen niet worden verstoord (zoals door onderbrekingen en/of extra kunstlicht), veroorzaakt het bestemmingsplan geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van beide soorten. Wordt niet aan deze voorwaarde voldaan, dan is veldonderzoek nodig om te bepalen of er sprake is van negatieve effecten ten aanzien van deze soorten. Eventueel is daarna een ontheffing Flora- en faunawet nodig.

De mogelijk aanwezige vliegroutes van de overige vleermuissoorten binnen het bestemmingsplangebied volgen vooral het stratenpatroon. Binnen de regels van het bestemmingsplan is het niet te verwachten dat hierin belangrijke wijzigingen zullen optreden. Bovendien liggen binnen het gebied veel alternatieve vliegroutes. Daardoor veroorzaken activiteiten binnen de regels van het nieuwe bestemmingsplan geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vliegroutes van deze soorten.

Samenvattend

- Bij versturende werkzaamheden aan gebouwen en/ of bomen dient te worden bepaald of daardoor verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetast.
- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen, mits deze niet worden aangetast, zoals door een toename van lichtverstoring en/of het wijzigen van aanwezige lijnvormige elementen. Dit geldt vooral voor watergangen die vliegroutes kunnen vormen voor Watervleermuis en Meervleermuis. Indien niet aan deze voorwaarde wordt voldaan, zal vleermuisonderzoek moeten worden uitgevoerd om te bepalen of er sprake is van een conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vliegroutes.
- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van foerageergebied van vleermuizen, mits de huidige functie van mogelijk aanwezig foerageergebied van Meervleermuis en Watervleermuis (boven de geschikte watergangen in en nabij het bestemmingsplangebied) gehandhaafd blijft.

4.8 Overige beschermde zoogdiersoorten

In de omgeving komen naast vleermuizen ook andere zoogdiersoorten voor waarop verschillende wettelijke beschermingsregimes van toepassing zijn. Hieronder is per beschermingsregime besproken welke zoogdieren gebruik (kunnen) maken van het plangebied.

Licht beschermde zoogdiersoorten

Binnen het bestemmingsplangebied komen waarschijnlijk verscheidene licht beschermde zoogdiersoorten voor, zoals Egel, Haas, Mol, en verschillende (spits)muisensoorten (Melis 2012). Het valt te verwachten dat deze soorten ook in het plangebied geschikt leefgebied hebben gevonden.

Voor licht beschermde zoogdiersoorten geldt bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Behalve de Zorgplicht, zijn ten aanzien van deze soorten geen overige maatregelen voorgeschreven om negatieve effecten te beperken. Eventuele toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen binnen de kaders van het nieuwe bestemmingsplan veroorzaken daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde zoogdiersoorten.

Middelzwaar beschermde zoogdiersoorten

In de omgeving van het bestemmingsplangebied komt de middelzwaar beschermde Steenmarter voor, die gedurende de laatste decennia een uitbreiding van het leefgebied laat zien, waarbij ook stedelijk gebied niet wordt geschuwd. Het is niet uitgesloten dat binnen het

plangebied verblijfplaatsen van Steenmarter aanwezig zijn. Ook kan het plangebied deel uitmaken van het foerageergebied van deze soort.

Wanneer bij ruimtelijke ingrepen in het plangebied gebouwen worden gesloopt, kunnen (tijdelijke) verblijfplaatsen van de middelzwaar beschermde Steenmarter verloren gaan. Voorafgaand aan dergelijke ingrepen moet worden vastgesteld of er verblijfplaatsen van deze soort aanwezig zijn. Indien deze soort wordt aangetroffen, ontstaat mogelijk een conflict met de Flora- en faunawet.

Een dergelijk conflict kan worden voorkomen, door de werkzaamheden uit te voeren volgens een door het ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode. Indien niet wordt gewerkt volgens een gedragscode, dan is voor de ingreep een ontheffing volgens de Flora- en faunawet nodig.

Zwaar beschermde zoogdiersoorten (exclusief vleermuizen)

In de ruime omgeving van het bestemmingsplangebied komen alleen de zwaar beschermde Waterspitsmuis en Noordse Woelmuis voor (Melis 2012). De meeste waarnemingen van deze soorten komen uit de Groot- en/of Kleine Wielen. Beide soorten stellen specifieke eisen aan hun leefgebied. Ze komen voor in natte tot zeer natte omstandigheden en hebben een structuurrijke vegetatie nodig. In het plangebied is geen geschikt biotoop aanwezig voor deze soorten. Eventuele toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen binnen de kaders van het nieuwe bestemmingsplan veroorzaken daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van zwaar beschermde zoogdiersoorten (exclusief vleermuizen).

5. Conclusies

Deze ecologische beoordeling van het nieuwe bestemmingsplan Leeuwarden – Nylân leidt tot de volgende conclusies:

Gebiedsbescherming: Voortoets

Er wordt van uitgegaan dat in het bestemmingsplan wordt geborgd dat bij activiteiten binnen de regels van het bestemmingsplan geen (significant) negatieve effecten op Meervleermuizen zullen optreden (zie paragraaf 3.1).

De conclusies van de Voortoets zijn als volgt:

- Bij versturende werkzaamheden aan gebouwen dient te worden onderzocht of daardoor verblijfplaatsen van Meervleermuizen worden aangetast en of daardoor vervolgstappen nodig zijn, zoals een vergunningsaanvraag volgens de Natuurbeschermingswet.
- Bij werkzaamheden en/of het realiseren van extra lichtbronnen nabij het Van Harinxmakanaal of andere waterlichamen dient te worden voorkomen dat eventueel aanwezige vliegroutes of foerageergebied van Meervleermuis worden aangetast. In paragraaf 3.1 is beschreven welke maatregelen daarbij van belang zijn. Wanneer daar niet aan wordt voldaan, is veldonderzoek noodzakelijk naar de aanwezigheid van vliegroutes of foerageergebied van deze soort. Daarna moet worden bepaald of vervolgstappen nodig zijn, zoals een vergunningsaanvraag volgens de Natuurbeschermingswet.
- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de overige aangewezen natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden 'Groot- en Kleine Wielen' en de 'Alde Feanen'.

Overige vormen van gebiedsbescherming

- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de wet- en regelgeving ten aanzien van overige vormen van gebiedsbescherming (Natuurnetwerk Nederland, aangewezen ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied).

Soortbescherming

Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet, mits voorkomen wordt dat verstoring en aantasting van leefgebied optreden van de volgende soorten:

- Kleine modderkruiper
- Bittervoorn
- Broedvogels
- Jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels
- Vleermuizen (verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied)
- Steenmarter

In de hoofdstukken 3 en 4 is beschreven hoe gehandeld dient te worden wanneer bovengenoemde (potentieel aanwezige) soorten door een initiatief kunnen worden verstoord en/of aantasting optreedt van het leefgebied.

6. Literatuur

- Boer, E.P. de, E. van Hijum, C. Brochard & R. Bonne van Seijen. 2014. Libellenrijk Fryslân. Mei ljochtsjende wjukken oer it wetter. Bureau Faunax, Gorredijk.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea. Papilionoidea. Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland.
- Bouwman, J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat 2008. Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen. Brachytron, jaargang 11(2), augustus 2008. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Heteren.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Delft, J.J.C.W. van, A. de Bruin & P. Frigge 2014. Waarnemingenoverzicht 2013. Bijlage bij RAVON 55, jaargang 16 nummer 4. RAVON, Nijmegen.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Greve, M.S.E. 2013. Ecologische beoordeling herinrichting West-Indische buurt Leeuwarden, deel Sabastraat-Arubastraat. A&W-notitie 2153. Altenburg & Wymenga bv, Feanwâlden.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Heijden, van der. E 2014. Ecologisch onderzoek recreatiegebied Froskepôle te Leeuwarden. A&W-rapport 1972. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

- Melis, J. & M. Koopmans, 2015. Fiskatlas Fryslân, verspreiding en ecologie van zoetwatervissen in Fryslân. Bornmeer, Gorredijk.
- Melis, J. 2012. Werkatlas Zoogdieren van Friesland. Januari 2012. Zoogdieratlas Friesland.
- Miedema, H. & P. Biezenaar 2011. Ecologische Basiskaart gemeente Leeuwarden. A&W-rapport 1466. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- Ministerie van EZ. Soortenstandaards voor beschermde soorten, zoals Bittervoorn, Huismus, Gierzwaluw, Roek, vleermuissoorten. Te downloaden vanaf de website van RVO.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata. – Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.

Geraadpleegde internetsites

www.rijksoverheid.nl
www.fryslan.nl
www.leeuwarden.nl